

Sociologiska grundvärderingar

SOCIOLOGIN ÄR EN bred kyrka. Sedan disciplinens framväxt och dess dåvarande fokus på att förstå samhället ur ett makroperspektiv har den hundrafemtio år senare kommit att syssla med de flesta frågor som kan ställas om samhället och människorna i det.

Uttrycket ”bred kyrka” kan säga något om både spännvidden i uppfattningar och intressen och en grundläggande *tro*. I sociologins fall handlar denna tro, oavsett inriktning, om att vi kan skapa kunskap om människornas samhällsliv och att vi kan förenas i den ambitionen. Sociologins samhällsförbättrande ambition återfinns redan i Auguste Comtes texter och i den sekulära tro – mänsklighetens religion – som han ville att sociologer skulle förkunna enligt mottot ”Kärlek som princip, ordning som grunden, framsteg som målet” (Becker 2022:46).

Få kanske ser sociologin som ett religiöst kall i dag, men någon form av kollektiv upp-rymdhet, för att tala med Durkheim, kan nog skapas genom den sociologiska praktiken. Och många sociologer har haft disciplinens texter att tacka för sin egen självkänedom och sitt perspektiv på världen, så nog har sociologin också en existentiell dimension.

I den breda kyrkan sociologi finns det mycket som förenar. Men kyrkan rymmer förstås också konflikter, motstridiga åsikter och fältstrider. Perspektiven skiftar, och med dem vilka grupper som ska ges en röst, hur vi ska förhålla oss till koloniala och patriarkala strukturer eller hur samhället bör organiseras. Eftersom sociologin till sin natur är kritisk så är den också självkritisk, och den skakas om när nya traditioner bryter in och kritiserar de paradigmer som etablerats som starka.

Varje vetenskaplig disciplin har dock sin grund i något slags idé om verkligheten. Medicinen har sina etiska principer som bygger på värnandet av autonomi och en ambition att göra gott. Inom sociologin finns motsvarande idéer om att samhället behöver granskas utifrån den svagares perspektiv, att maktordningar som skadar människor behöver kritiseras. Sociologin handlar om människan i samhället och samhället i människan, skrev Peter Berger (1963). Och precis som medicinen har ett patos, så utgår sociologin ifrån grundhållningen att människors liv, hälsa, autonomi och värdighet måste respekteras. Sociologens grundvärderingar är en utopisk kompass att navigera efter som får oss att ställa vissa frågor snarare än andra.

Oavsett sociologisk inriktning finns återkommande grundfrågor som går att utläsa i nästan varje text: samspel mellan individ och struktur, konsensus och konflikt, makt och motstånd. Det finns också en rad drag som förenar många sociologiska studier och som sammanhänger med disciplinens uppmärksamhetsspann och grundläggande värderingar. Vi intresserar oss gärna för samhällsproblem på så vis att rådande ordningar anses få konsekvenser som slår olika för olika samhällsgrupper.

I detta nummer exemplifieras dessa grundfrågor på olika sätt i de fyra forskningsartiklarna. I Erik Hanssons artikel ”Varje timme i bassängen räknas: Ett tidsrumsligt perspektiv på idrottslärares erfarenheter av simundervisning i grundskolor” riktas blicken mot grundskolelärares förutsättningar att erbjuda sina elever simundervisning. I sociologisk anda handlar det inte enbart om att undersöka lärares arbete med att träna elevers fysiska simkunskap, utan också om den underliggande frågan om social rättvisa. Simundervisning kräver mer tid, resurser och särskild samordning av lärare än den mesta annan undervisning. I Hanssons artikel undersöks lärares möjligheter att erbjuda denna resurskrävande undervisning i relation till socioekonomiska, geografiska och politiska aspekter såväl som i relation till frågor om etnicitet och makt. Simbasängen blir till en symbol för hela samhället – vilka ges och vilka förnekas tillträde.

Magnus Dahlstedt, Sabine Gruber och Maria Rydell har skrivit artikeln ”Inkluderings banor: En longitudinell studie av skyddsökande människors levda erfarenheter i migrationens Sverige”. Genom återkommande intervjuer med skyddsökande som kom till Sverige 2014 och 2015 undersöker författarna hur deltagarna orienteras i en ny tillvaro och hur deras meningsskapande förändras över tid. Att vilja lära sig svenska och att få ett arbete är tydliga teman, men vägen dit är svårframkomlig och kantad av hinder. Något som försvårar är att de sociala rum och de svensktalande kontakter som deltagarna har tillträde till är förhållandevis få. Deltagarnas erfarenheter understryker därför betydelsen av de inkluderande sociala rum som studieförbundens verksamheter erbjuder – de blir en plats där den som är ny i landet kan bli sedd och hörd. I denna artikel synliggör författarna individers levda ansträngningar och skapade strategier i strävan att nå erkännande och delaktighet i samhället och skapa en bättre framtid.

Sociologin intresserar sig också för roll- och identitetsfrågor, vilket Anna Nørholm Lundins artikel om musikers karriärer efter covid-19-pandemin kan ses som exempel på. I artikeln ”And now everything is supposed to be normal again – just like that?! Mixed emotions and negotiations of careers and performer identities after the pandemic” intervjuar Nørholm Lundin frilansmusiker om deras svårigheter att överleva som professionella musiker, men också om deras vilja att framhärda i sin självuppfattning och identitet som ”musiker”. Den liberala svenska strategin under pandemin är i dag världskänd. Strängare var restriktionerna inom kultursektorn, som bibehöll många inskränkningar – till exempel begränsat publikantal med minst två meters avstånd i lokalen – långt efter det att resten av samhället börjat återgå till det ”normala”. Utifrån en emotionssociologisk ansats behandlar denna artikel viktiga frågor om kris, utveckling och identitet som svenska frilansmusiker har tvingats ställa och hantera.

Även det inre livet och dess samspel med det sociala återkommer i disciplinen, här exemplifierat genom Fredrik Sandbergs essä om beständig kärlek utifrån Erich Fromm. I denna essä diskuteras Fromms undersökning om övergången från den hastiga och intensiva förälskelsen till den varaktiga kärleken i en stabil relation. Sandberg trycker särskilt på tillit som nyckeln till en sådan övergång och tar avstamp i Karl Ove Knausgårds romansvit *Min kamp*. Den kärlekens konst som Fromm beskriver är en arbetsam process som kräver engagemang och uppmärksamhet, och det är först i denna bestående fas, menar Sandberg, som tilliten blir central – i förälskelsen är tillit sekundärt, ja

närmast ointressant. Tillit är ett sociologiskt grundbegrepp som återkommer hos flera teoretiker – Sandberg hänvisar till Giddens och Luhmann – och det som i slutändan knyter oss samman med andra människor och världen på ett meningsfullt sätt.

Rättvisa, inkludering, identitet, tillit. Här finns något slags sociologiska grundvärderingar som fäster uppmärksamheten på det mänskliga, det medmänskliga, det solidariska och det sociala. I sociologins återkommande fokus på tillkortakommanden inom dessa områden finns en ofta både underförstådd och uttalad samhällskritik som drivs av en underliggande moralisk uppfattning som tar ställning emot egoism, maktmissbruk och systemiskt våld.

Numret innehåller också tre recensioner av nya böcker. Det är Ylva Wallinders läsning av Bo Bengtssons och Martin Granders bok *Bostadsfrågan som politik och intressekamp*; Johanna Köpséns recension av *A Research agenda for Skills and Inequality* författad av Michael Tählin; samt Jecinta Okumus läsning av LaTonya Trotters bok *More than medicine: Nurse practitioners and the problems they solve for patients, health care organizations, and the state*.

Vi önskar trevlig läsning!

Christian Ståhl och Marcus Persson
Redaktörer för Sociologisk Forskning

Referenser

- Becker, P. (2022) ”Auguste Comte – positiv sociolog”, 35–50, i L. Eklund & B. Isenberg (red) *Sociologins klassiker. Upptäckter och återupptäckter*. Lund: Studentlitteratur
- Berger, P. (1963) *Invitation to sociology: A humanistic perspective*. New York: Anchor Books.